

1942. – С. 4. 36. Дублянський А. Шляхи життя / А. Дублянський // Париж Олегові Штулеві: Збірник на пошану Олега Штуля-Ждановича. – Париж: «Українське слово», 1986. – С. 29–30. 37. Кротюк С. У вирі боротьби / С. Кротюк // Париж Олегові Штулеві: Збірник на пошану Олега Штуля-Ждановича. – Париж: «Українське слово», 1986. – С. 81–85. 38. Український голос. – 17 вересня 1942. – С. 4. 39. Український голос. – 10 вересня 1942. – С. 4. 40. Український голос. – 24 вересня 1942. – С. 4. 41. Держархів Волинської обл., ф. Р.-1, оп. 1, спр. 117, 134 арк. 42. Український голос. – 7 травня 1942. – С. 5. 43. Держархів Волинської обл., ф. Р.-2, оп. 1, спр. 554, 8 арк. 44. Патриляк І. К. «Перемога або смерть»: український визвольний рух у 1939–1960-х рр. / І. К. Патриляк / Центр досліджень визвольного руху. – Львів: Часопис, 2012. – 512 с. 45. Історія Волині з найдавніших часів до наших днів. Монографія / [Михайлюк О. Г., Кічий І. В., Півницький М. Д.]. – Львів: «Вища школа», 1988. – 240 с.

Богдан Зек

ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ УЧРЕЖДЕНИЯ И ОБУЧЕНИЕ В ЛУЦКЕ У 1941–1944 ГГ.

Робота характеризує положення образовательных учреждений и процесс обучения в Луцке в период нацистской оккупации. Автор обращает внимание на полномочия украинской вспомогательной администрации в этой сфере. На основе многочисленных примеров, сделана попытка показать суть нацистской политики в области образования. Значительное внимание уделяется открытию новых специализированных курсов. Рассмотрен перечень предметов и количество часов их преподавания в учебных заведениях. Сделана попытка показать условия труда учителей и учеников.

Ключевые слова: Луцк, образование, обучение, распоряжения, курсы.

Bohdan Zek

EDUCATIONAL INSTITUTIONS AND TEACHING IN LUTSK IN 1941–1944

The work describes the situation of educational institutions and learning process in Lutsk during the Nazi occupation. The author draws attention to the powers of the Ukrainian auxiliary administration in this area. Based on numerous examples attempt to show the essence of Nazi policies in education. Much attention is paid to the opening of new specialized courses. Considered a list of items and number of hours of instruction in schools. An attempt to show the working conditions of teachers and students.

Key words: Luck, education, teaching, regulations, courses.

УДК 94(477)

Микола Рискаль

ВИПУСК ТОВАРІВ ШИРОКОГО ВЖИТКУ РАДІОЕЛЕКТРОННОЮ ПРОМИСЛОВІСТЮ УКРАЇНИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ 50-Х РР. ХХ СТ.

У статті аналізуються основні процеси розвитку радіоелектронної галузі УРСР у другій половині 50-х рр. ХХ ст. Розглянуто особливості тогочасного асортименту побутових приладів. Фіксується становлення центрів радіоелектронної промисловості на території УРСР.

Ключові слова: радіоелектроніка, виробництво, центр радіоелектронної промисловості, конвєсризація, стандартизація.

Період другої половини 50-х рр. ХХ ст. відзначений для радіоелектронної промисловості тим, що вона у своєму розвитку перебувала у тісному взаємозв'язку з тогочасними соціально-економічними процесами та змінами країни в цілому – освоєнням цілини, подальшими успіхами молоді космічної галузі, бойової сили країни, зміцненням енергетичної бази.

Галузь продовжує розвиватися на основах, закладених у V-й п'ятирічці. Подальша розбудова підприємств, заснованих у попередні роки і які виходять на кінець 50-х рр. ХХ ст. на повну проектну потужність. На території УРСР окреслюються центри радіоелектронної промисловості.

Потужним центром радіоелектронної промисловості стає Дніпропетровськ. У місті активно працював радіозавод, продукція якого постачалася у різні куточки СРСР. Наприклад, на радіозаводі випускалася радіостанція «Урожай У-1», призначена для радіозв'язку у сільському господарстві. Вона працювала у діапазоні 2000...3000 КГц та випускалася у декількох серіях за частотами. Радіостанція мала дві фіксовані частоти, стабілізовані кварцями, тому при експлуатації не потребувала налаштування. Радіостанція забезпечувала зв'язок на відстані до 30 км. Ця радіостанція відповідала потребам сільського господарства, особливо в умовах освоєння нових цілинних земель. Так, тільки у 1955 р. Дніпропетровським радіозаводом поставлено 500 штук

радіостанцій «Урожай» до Казахської РСР. Завод мав широкі зв'язки з іншими підприємствами галузі. Прикладом можуть слугувати тісні контакти з Омським заводом п/с № 19, який постачав у Дніпропетровськ необхідні деталі для виробництва радіостанції «Урожай» [6, арк. 22].

На кінець 50-х рр. XX ст. розвиток радіоелектронної промисловості відбувався шляхом стандартизації і здешевлення виробів, з одного боку, і розробки нових моделей різної складності і оформлення з різних набором експлуатаційних зручностей, з іншого. Це дозволяло задовольнити усі рівні попиту споживачів на побутові радіоелектронні прилади [1, с. 143].

З 1957 р. Дніпропетровський радіозавод перейшов до випуску радіоприймальних пристроїв на пальчикових радіолампах. З осені 1957 р. розпочато випуск радіоли «Весна», яка характеризувалася високими показниками якості звучання при радіоприйомі та відтворенні грамзаписів. Останні моделі радіол та радіоприймачів («Дніпро-58») містили здешевлений триламповий радіоприймач на комбінованих пальчикових лампах [1, с. 193].

У другій половині XX ст. у радіоелектронній промисловості СРСР розпочинається процес уніфікації моделей радіоелектронної апаратури, тобто, при виробництві радіоелектронних приладів використовуються типові технологічні процеси та елементи. Трудові колективи заводів Києва, як ще одного галузевого центру, одними з перших розпочали впроваджувати нові принципи виробництва складної радіоелектронної техніки. Так, у 1955 р. Київським радіозаводом розроблено дві моделі. Перша модель «Україна» містила у собі одношвидкісний магнітофон, двошвидкісний електропрогравач, радіоприймач на базі моделі «Минск-55» та п'ятиканальний телевізор на базі моделі «Темп-2». Прилад демонструвався на різноманітних виставках, але серійним не став. Перевага була надана іншій моделі – «Радіокомбайн». Виріб включав у себе радіоприймач, телевізор, магнітофон, посилювач НЧ та установку для відтворення грамплатівок. Радіоприймач був всехвильовим супергетеродином 2 класу, з 2 напіврозтягненими КВ-діапазонами від 24,8 – до 33,9 м і діапазоном середніх та довгих хвиль від 32,6 – до 76 м. Пристрій мав телевізор «КВН-49-М» з кінескопом типу 23ЛК1Б, на екрані якого відображалось зображення розмірами 180x135 мм. Магнітофон «Днепр-5» або «Днепр-3» радіокомбайну дозволяв проводити запис від мікрофону типу СДМ, який входив у комплект апаратури. Програвач мав асинхронний двигун заводу «Ельфа» та електромагнітний звукознімач. Програвач дозволяв відтворювати запис грамофонних платівок та перезаписувати їх через магнітофон. Радіокомбайн споживав від мережі не більше 300 Вт, оснащувався оптичним індикатором, який слугував як для регулювання рівня запису і відтворення, так і для налаштування частот радіоприймача. Як свідчать подані технічні характеристики, описаний виріб поєднував у собі останні інженерно-технічні розробки у сфері радіоелектронних товарів народного вжитку. Випуск такого складного багатофункціонального виробу свідчить про результативність підвищення вимог до якості та уніфікації продукції у радіоелектронній промисловості. У цьому ж році на Київському заводі радіоапаратури розпочато випуск магнітофону «Днепр-5», призначеного для запису і/або програвання односторонніх звукових фонограм. Магнітофон мав прискорене перемотування стрічки у два боки, чутливість не менше 2 мВ при запису від мікрофону, 200 мВ – від звукознімача і 10 В – від входу для радіотрансляційної мережі. У 1956 р. на заводі випускають магнітофон «Днепр-9» – чергову модернізацію магнітофону серії «Днепр». Він призначався для запису і/або відтворення монофонічних двосторонніх фонограм. Перехід з доріжки на доріжку відбувався перевертанням котушки магнітної стрічки. Модель мала двостороннє прискорене перемотування стрічки, регулювання тембру за низькими та високими частотами, індикатор рівня запису. Роботи з удосконалення продукції продовжувалися, і на кінець 50-х рр. XX ст. у виробництво запускається настільний магнітофон «Днепр-10» із покращеними показниками звуковідтворення [2, с. 47].

Одночасно з дніпропетровськими та київськими заводами вагомий внесок у збільшення випуску радіоелектронної апаратури побутового призначення здійснювали і підприємства м. Харкова. У 1957 р. Харківський завод ім. Т. Г. Шевченка розпочав випуск радіоприймача та радіоли «Харьков». Приймач у своїй конструкції був схожий з радіоприймачем «Маяк» (діапазони частот, що приймалися: ДВ, СВ стандартні, в КВ-1 8,5...12,1 МГц, КВ-2 3,95...7,65 МГц, у діапазоні УКВ – ЧМ 64,5...73 МГц). Радіола, окрім додавання електропрогравального пристрою і комутації, схожа з приймачем. Після модернізації у 1959 р. змінилися параметри приймача і радіоли: піддіапазони КВ-1 3,95...7,5 МГц і КВ-2 9...12,1 МГц, збільшено чутливість у діапазонах КВ до 200 мкВ; полоса звукових частот в УКВ і роботі ЕПП стала 80...10000 Гц, в АМ діапазонах – 80...4000 Гц. Комбінована установка «Харьков» (телерадіола) з 1959 р. випускалася Харківським заводом «Комунар». До складу телерадіоли «Харьков» входили телевізор, радіоприймач 2 класу та універсальний ЕПП. Радіоприймач працював в діапазонах ДВ, СВ, КВ 51...24,8 м і УКВ. В акустичній системі працював широкосмуговий гучномовець типу 4 ГД-7, який відтворював якісний звук навіть у великих приміщеннях.

Одним із центрів радіоелектронної промисловості у середині 50-х рр. ХХ ст. стало м. Львів, на підприємствах якого випускалися радіостанції, радіоапаратура та вимірюючі пристрої. Провідним підприємством української радіоелектронної промисловості був Львівський електроламповий завод, що спеціалізувався на випуску електроламп та радіоапаратури. На спеціалізованому заводі організовано виробництво сучасних телевізорів. Висока кваліфікація спеціалістів заводу дозволяла не тільки випускати якісну продукцію, але і розробляти нові зразки радіоелектронних приладів. Зокрема, колективом підприємства розроблено та запущено у серійне виробництво телевізор «Львів» [7, арк. 292]. Чорно-білий телевізор «Львів» випускався з 1958 р., працював на перших 5 каналах і приймав УКВ-ЧМ радіостанцій, оснащувався кінескопом 43ЛК2Б.

Підприємство, продовжуючи вдосконалювати свою роботу, щороку збільшувало асортимент своєї продукції. На 1959 р. впроваджено у виробництво 31 виріб, в тому числі телевізори середнього та вищого класу. Завдяки власним інженерним розробкам запущено у виробництво нову модель телевізора «Львів-2» [7, арк. 292]. Телевізор був здатний приймати телепрограми на будь-якому з 12 каналів, при чутливості 100 мкВ забезпечував надійний прийом у радіусі 80 км від студії. Результатом постійних інженерних пошуків став чорно-білий телевізор «Україна», особливістю якого був кінескоп, що міг повертатися на 90 градусів, дозволяючи глядачу пересувати екран за необхідністю. Модель демонструвалася на всесоюзних та зарубіжних виставках, але у виробництво з різних причин запущена не була.

Упродовж 1956–1959 рр. заводами радіотехнічної промисловості УРСР освоєно цілу низку виробів, які за своїми технічними характеристиками та якісними показниками достатньою мірою відповідали тогочасному рівню техніки і не поступалися зарубіжним аналогам [7, арк. 291]. Про це свідчить той факт, що на міжнародній виставці 1958 р. у Брюсселі радянські розробки у сфері побутової електроніки були схвально прийняті та отримали нагороди. Ще одним підтвердженням високого рівня досягнень радянської радіоелектронної промисловості у 50-і рр. ХХ ст. став запуск першого штучного супутника Землі (4 жовтня 1957 р.), обладнаного радіомаяком, який працював на частотах 20–40 МГц, що приймалися радіолюбителями усього світу [4, с. 3].

Отже, розвиток радіоелектронної промисловості УРСР впродовж 1955–1959 рр. проявлявся в розширенні асортименту радіоелектронних товарів для побутового вжитку. Це підтверджують і загальні статистичні дані по УРСР за той період. Так, якщо на 1940 р. радіоприймачів та радіол на території УРСР випускалося 1,7 тис. штук, то у 1959 р. їх випускалося вже 210,4 тис. штук. Магнітофони та телевізори у 1940 р. взагалі не випускалися на території УРСР, а вже на 1959 р. виробництво магнітофонів становило 29 тис. штук, а телевізорів – 41,3 тис. штук. Про багаторазове збільшення випуску товарів широкого вжитку на підприємствах радіоелектронної промисловості УРСР свідчать і дані про випуск електротехнічних побутових приладів: на 1940 р. випуск холодильників становив 0,2 тис. штук, а в 1950 р. – 91,9 тис. штук; електробритв та пілососів у 1940 р. взагалі не вироблялося на підприємствах УРСР, а в 1959 р. їх виробництво становило відповідно 322 тис. штук і 113 тис. штук [5, с. 30].

У другій половині 50-х рр. ХХ ст. на території УРСР оформлюються 4 центри радіоелектронної промисловості: Дніпропетровськ, Київ, Львів та Харків. Там зосереджуються промислові потужності, збираються науково-інженерні та висококваліфіковані робочі кадри, що давало змогу не тільки щороку збільшувати випуск продукції та покращувати її якість, але і ефективно і успішно розробляти нові моделі радіоелектронних приладів. Саме 50-і рр. ХХ ст. стали першим десятиріччям формування нового для вітчизняної радіоелектронної промисловості вектору – задоволення потреб населення у сучасних побутових радіоелектроприладах.

З середини 50-х рр. ХХ ст. у вітчизняній радіоелектронній промисловості розпочався процес уніфікації моделей радіоелектронної апаратури, окремих вузлів та блоків. На підприємствах радіоелектронної галузі вводяться типові технологічні процеси та елементи, завдяки чому зменшується трудомісткість виробництва та собівартість продукції. Таким чином, зменшується ціна на побутову електротехнічну техніку, яка стає більш доступною для широких верств населення. Підприємства випускають необхідну кількість запчастин, завдяки чому вирішується питання вчасного ремонту побутової техніки. Спостерігалася тенденція до спеціалізації окремих підприємств, збільшуються якісні та кількісні показники виробництва. Завдяки процесам уніфікації та спеціалізації стало можливим виробляти складні поліфункціональні прилади типу комбайн, що відповідало вимогам часу. Технологія виробництва змінювалася з введенням нових більш сучасних технічних елементів (наприклад, пальчикових радіоламп). Виробництво приладів, що отримали перевірку часом та мали позитивні відгуки споживачів, щороку зростало.

Список використаних джерел

1. Брусникин В. В. Эволюция схемно-технологических решений вещательных ламповых радиоприемников в СССР (1924–1975 годы): дис. ... кандидата техн. наук / В. В. Брусникин. – СПб.,

2005. – 211 с. 2. Ефимов В. Магнитофон «Днепр-9» / В. Ефимов // Радио. – 1957. – № 9. – С. 46–48. 3. Кириченко И. Радио и телевидение на Украине / И. Кириченко // Радио. – 1957. – № 8. – С. 4. 4. Таранцов А. Наш советский спутник / А. Таранцов // Радио. – 1957. – № 12. – С. 3–5. 5. Українська СРСР в цифрах в 1961 році. Короткий статистичний довідник. – К: Держстатвидав-во України, 1962. – 270 с. 6. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, ф. 2, оп. 9, спр. 680, 107 арк. 7. Центральний державний архів громадських об'єднань України, ф. 1, оп. 24, спр. 5064, 372 арк.

Николай Рыскаль

ВЫПУСК ТОВАРОВ НАРОДНОГО ПОТРЕБЛЕНИЯ РАДИОЭЛЕКТРОННОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТЬЮ УКРАИНЫ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ 50-Х ГГ. XX СТ.

В статье анализируются основные процессы развития радиоэлектронной отрасли УССР во второй половине 50-х гг. XX ст. Рассмотрены особенности ассортимента бытовой техники того времени. Фиксируется становление центров радиоэлектронной промышленности на территории УССР.

Ключевые слова: Радиоэлектроника, производство, центр радиоэлектронной промышленности, конвейеризация, стандартизация.

Mykola Ryskal

PRODUCTION OF NATIONAL CONSUMPTION GOODS BY UKRAINIAN RADIO-ELECTRONIC INDUSTRY IN THE SECOND HALF OF THE 50-IES 20TH CENTURY

In this article the main development processes of radio-electronic industry of USSR are identified covering second half of the 50-ies of the 20th century. The peculiarities of the home appliances' range of that time are outlined. The establishment of radio-electronic manufacturing centres on USSR territory is specified.

Key words. Radio-electronics, production, radio-electronic manufacturing centre, pipelining, standardization.

УДК 94(477.8)

Світлана Давидович

НАУКОВО-ДОСЛІДНІ І ПРОЕКТНО-КОНСТРУКТОРСЬКІ УСТАНОВИ ІВАНО-ФРАНКІВЩИНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XX СТ.

У статті охарактеризовано різноманітні за функціональним призначенням і формами діяльності організації: проектно-конструкторські установи, проектно-технологічні організації, дослідні станції, наукові підрозділи і філії вищих навчальних закладів, які свою роботу спрямовували на розв'язання нагальних економічних проблем краю. Проаналізовано науковий потенціал нафтової, газової, хімічної, лісової промисловості і сільського господарства Івано-Франківської області, виокремлено досягнення і прорахунки.

Ключові слова: Івано-Франківська область, наукові установи, нафтогазова промисловість, лісове господарство, економічний ефект.

Івано-Франківська область України – одна із складових загальнодержавної системи, але вирізняється у західноукраїнському регіоні своїм потужним науково-технічним потенціалом. З розробки низки наукових проблем їй поступалася сусідня Львівська область. За період з кінця 40-х до середини 60-х рр. XX ст. у Івано-Франківській області сформувалася розгалужена мережа наукових установ і організацій, які складали основу науково-технічного потенціалу регіону.

Історичні процеси, що проходили на українських землях і в досліджуваному нами краї, охарактеризовано в окремих дослідженнях – В.Барана [1], Р.Вєпріва [2], Ю.Гумєна [3], С. Давидович [4], О.Малярчука [5], Р.Чигура [6] та інших. У вказаних працях дослідники аналізують суспільно-політичні й соціально-економічні процеси, що відбувалися у західному регіоні України. Однак, ціла низка питань потребує свого вивчення і узагальнення.

Мета статті – на основі аналізу наукової історичної літератури і архівних джерел охарактеризувати становлення науково-технічного потенціалу Івано-Франківщини в другій половині XX ст.

Об'єкт дослідження – система управління науково-технічним прогресом у країні і створення відповідних структур в окремих областях республіки.

Предмет – науково-дослідні і проектно-конструкторські установи Івано-Франківської області.